

"AK. Nädal" uuris, kas kultuuriobjektide rahastusmudel vajab reformimist

"AK. Nädal" uuris, kas senine riiklikult tähtsate kultuuriobjektide rahastusmudel on oma aja ära elanud ja vajab reformimist.

Eesti riigieelarvest täiesti väljaspool finantseeritakse kultuurkapitali rahaga tähtsaid kultuuriobjekte. Kultuurkapitalile laekuvast hasartmängumaksust läheb 61 protsenti riiklikult oluliste kultuuriehitiste rajamiseks ja renoveerimiseks.

Kumu, ERM ja EMTA saal on selle rahastusmudeli alt valminud ja täpselt kaks aastat tagasi kinnitas riigikogu oma kultuurikomisjoni ettepanekul uue pingerea viie ehitisega.

Nende seas on taotluse järgi 60 miljoni eurose kogumaksumusega Tartu südalinna kultuurikeskus, 15 miljoniga Narva Kreenholmi renoveerimine kultuurikvartaliks, 16 miljoniga Arvo Pärdi nimelise muusikamaja rajamine, 60-70 miljoniga rahvusooperi praeguse hoone laiendus ja lisasaali ehitus ning 8-10 miljoni eurose maksumusega Tallinna filmilinnak.

Möödunud aasta novembris kadus järjekorra prioriteetsus, rahastada võib korraga mitut objekti, peaasi, et tagumiste tulek ei takistaks esimesi ja tagumisi võib rahastada ka varem, kui pingereas eespool oleva ehituse ettevalmistus on olnud vilets ja see ei võimalda veel toetust eraldada.

Kuid kaks aastat on möödunud ja Tartu südalinna kultuurikeskuse esialgne maksumus on praeguseks 87,4 miljonit eurot, millest kultuurkapitali kanda jääb kaks kolmandikku, ülejäänud hangib Tartu linn. Narva kultuurikvartalil "Manufaktuur" on 20 miljonit eurot. Arvo Pärdi muusikamaja Rakveres on tõusnud 23 miljoni euroni ja kokku lepiti, et kultuurkapital annab sellest 90 protsenti.

Rahvusooperi juurdeehituse maksumuse puhul räägitakse praegu vähemalt 100 miljonist ja Tallinna filmilinnaku puhul 36,5 miljonist eurost.

Kuid ükski neist ei ole kahe aastaga ehitamise järku jõudnud ja vähemalt kolm neist maadleb tõsiste probleemidega. Samal ajal vajavad rahastust ka mitmed muud kultuuritemplid, mis kulka

err.ee

Kultuuriministeerium
Estonia teater

nimekirja ei kuulu ja milleks riigieelarves raha pole.

Paralleelsed rahastusmudelid

Ülejäänud valmimist ootavad kultuuriobjektid, nagu rahvusraamatukogu, Tallinna kunstihoone või ERR-i uus telemaja kultuurkapitali rahastatavate rajatiste nimekirja ei kuulu ning on sõltunud seni sellest, kas ja millal kultuuriministeerium nad oma investeringutekavva lisab.

Tänavu kultuuriministeeriumist lahkunud senine kantsler Tarvi Sits ei pea kaht paralleelset rahastusmudelit enam heaks lahenduseks.

"See süsteem ei toimi nii hästi kui ta võiks, sest nad on tegelikult kõik riiklikult olulised kultuuriehitised, olenemata sellest, kas selle nimekirja on heaks kiitnud riigikogu kultuurikomisjoni ettepanekul või nad otsustatakse tavapärasel eelarve koostamise protsessis," rääkis Sits.

"See ei ole tegelikult riigikogu tase, tegelikult isegi riigikogu madaldamine, et ta on ühe taotlusvooru haldaja. Tegelikult on ta ju valitsuse tasandil, kes esitab eelarve riigikokku, nii oleks ta loogiline protsess," ütles Sits.

Paralleelmaailmad on loonud olukorra, kus ühes kohas on raha, aga objektid ei ole valmis ehitusega alustama, teises aga pole, kuigi objektid on valmis töösse minema.

"Lõppkokkuvõttes on see riigi raha. Kas ta tuleb hasartmängumaksust ja läbi kulka või ta tuleb riigieelarvesse tavapäraselt, aga samamoodi maksutuluna, lõpuks on ta ikkagi üks riigi raha, kuid küsimus on nendes otsustusprotsessides ja mehhanismides," rääkis Sits.

Riigikogu kultuurikomisjoni esimehe Heljo Pikhofi (SDE) sõnul võivad mõlemad süsteemid paralleelselt olla ja see on tänaseni end õigustanud. "Kultuurkapitali alt on alati nagu kindel. Kui see leping on sõlmitud, siis see raha sealt ka tuleb. Ja arvestatakse siis ka ehitushinna muutumistega, intressidega ja kõige sellega."

Riigikogu on küll kinnitanud nimekirja, kuhu kuulub viis riiklikult tähtsat kultuuriehitist, mis kultuurkapitalist raha peaksid saama, ent kulka ütleb, et probleeme on esialgu kõikide projektidega.

Kolme objekti mured lahendamata

Siiski, Tartu Süku vaidlused on nüüdseks vaieldud ning ka Arvo Pärdi keskus läheb ilmselt veel selle aasta jooksul töösse. Ent ülejäänud kolme objektiga on mured seni lahendamata.

"Hästi keerulised on läbirääkimised filmilinnaku teemal. Avalike vahenditega tuleb toetada praktiliselt olematu omakapitaliga erafirmat ja siis kuidagi loota, et kui linn on andnud maa ja riik on andnud rahapaki kätte, et see erafirma ehitab valmis filmilinnaku. Selle peale on kulunud hästi palju energiat, hästi palju aega," rääkis kultuurkapitali juhataja Margus Allikmaa.

Allikmaa tunneks end oluliselt kindlamalt, kui vastas oleks sihtasutus, kes filmistuudiotekompleksi rajamisega tegeleks. Ent kuidas siis pääses taotluste tihedast sõelast läbi sobimatu partner?

"Kultuurikomisjonilt tuli selline sisend ja riigikogu liikmetel oli võimalus teha sinna muudatusi ja filmilinnak tuligi ju juurde," ütles Pikhof.

Ka Narva Kreenholmi kultuurilinnakuga on võrreldavad probleemid – pole sobivat juriidilist keha, kes asja ajaks. Ent mitte ainult.

"Keeruline on, mis on see äriplaan. Kui see algne äriplaan nägi ikkagi ette seal elavat turismi ka Venemaa poolelt, siis ilmselt ja kõigile teadaolevalt ei taastu see ilmselt vähema kümne aasta jooksul," ütles kultuurkapitali juhataja Margus Allikmaa.

Estonia juurdeehitise rajamine seisab aga muinsus- ja keskkonnakaitseliste piirangute taga. "Tuleb muuta terve rida alamastme dokumente ehk määrusi, mis neid piiranguid sätestavad," rääkis Allikmaa.

Tähtaega ei ole

Takistused võivad kesta ka aastakümneid, nagu KUMU või ERM-iga läkski. Ehitamise alustamiseks või lõpetamiseks nimekirja pääsenutel tähtaega ei ole.

Sel ajal, kui hasartmängumaksust laekunud raha istub kulkas kinni, sest projektid ei saa ehitusvalmis, ootavad aga muud

olulised kultuuriobjektid rahastust, kuigi kulgas raha oleks.

"Kui seda piiravat sätet ei oleks, et need peavad olema just need viis kultuurihoonet, need viis kultuuriehitist võiksid või no peaksidki olema selles ühises nimekirjas sees, koos kogu selle hindamisprotseduurikaga, siis oleks võimalik kasutada seda," ütles Sits.

Nüüd otsibki kultuurikomisjon võimalust, kuidas näiteks ERR-i telemajale kulka kaudu rahastust saada.

"Täna kultuurkapitalis raha põleb, kui sellist väljendit võib kasutada. Ja seepärast ongi plaan, et muuta kultuurkapitali seadust ja lisada sinna siis paragrahv, mis võimaldab, sellisel juhul, kui see ei kahjusta täna riigikogu otsusega kinnitatud riiklikult tähtsate kultuuriobjektide valmimist, lisada sinna nimekirja siis veel ühe täiendava objekti," ütles Pikhof.

Ent Allikmaa ei nõustu, et raha põleb. "Ega me tegelikult ühtegi summat nii-öelda kinni pannud või broneerinud ei ole. Me ikkagi juhime oma rahavoogusid selle teadmisega, et mingi reserv on, kui nad tahavad ühel hetkel töösse minna, aga kindlasti me ei ole kuskile mingit tervet summat kinni pannud," ütles ta.

Ja tähtaja seadmist ta samuti ei poolda. "Sellist tähtaega ei ole ja ma arvan ka, et sellise tähtaja kehtestamine ei oleks mõistlik. Elu on ju meile korduvalt näidanud, et asjad viibivad. Kui ikkagi 10 aasta perspektiivis selgub, et mõni neist objektidest, mis sai kümme aastat tagasi siis nimetatud, ilmselt üldse töösse ei lähe või mingi riigi poolt, riigikogu poolt vaadates prioriteet on muutunud või see riiklikult tähtis kultuuriobjekt on minetanud oma selle riikliku tähtsuse, küll ta siis ka välja arvatakse riigikogu otsusega," rääkis Allikmaa.

"Väga halb oleks see kui kusagil kellegi peas tekib mõte, et oh, paganas, neil on seal raha nagu jalaga segada ja siis kuskil seda üldse ei ole, et võtame kultuurkapitalist selle ära ja paneme selle näiteks, ma ei tea, loodushoidu või rohepöördesse või kuhu veel," ütles Allikmaa.

"Ei võeta kelleltki ju midagi ära, vaid kultuuriehitiste rajamiseks planeeritud raha, mis seni on käinud kultuurkapitali kaudu, võiks olla hasartmängumaksuseaduses see koht fikseeritud, et see

protsent läheb kultuuriinvesteeringuteks ja remondiks," sõnas
Sits.

Toimetaja:

Barbara Oja

Allikas:

"AK. Nädal"